

ביאורים

בדרך כלל אנו רגילים לראות שהעולם הזה מתנהל באופן טבעי לחלוטין. דוגמה לכך ניתן לראות בעובדה שאנו רגילים שאם נרצה לבצע שינוי כלשהו במה שקיים בעולם, נהיה מוגבלים לעשותו אך ורק באופנים הטבעיים שבידינו. דוגמה נוספת אנו רואים בעובדה שהעתידי מבחינתנו לוט בערפל ואין לנו שום יכולת לחזות מה יקרה בו. אלא שלעיתים אנו שומעים פתאום על כל מיני 'עושי מופתים' או 'מגידי עתידות', או אפילו פוגשים אותם בעצמנו. במצב כזה, הרושם הגדול שעושה עלינו שבירת המציאות שהיינו מורגלים אליה עלול לבלבל אותנו. לפעמים אנו אפילו עדים לתופעות, שבהן היחס לאותו אדם שעושה מופת מסוים נהיה יחס של הערצה גדולה, עד כדי הליכה אחרי דמות זו ושעבוד למה שהיא מורה לעשות.

אולם לא די במופת של שינוי סדרי הטבע או הגדת עתידות כדי להעיד על דמות מסוימת שהיא דמות של אדם גדול ומיוחד. רבי יוסף אלבו מלמד אותנו שלעיתים פעולות אלו אינן נגרמות כתוצאה מגדלותו של האדם וקרבתו הגדולה לבורא. פעולות אלה עלולות להיגרם כתוצאה מכל מיני כוחות, אם כוחות טומאה או אפילו כוחות של קודש, שמנוצלים על ידי אנשים לקידום צרכיהם האישיים. אי לכך, כל התופעות הללו מצריכות זהירות מרובה, ומוטל עלינו לבדוק האם מדובר בתופעות נכונות וחיוניות, שתכליתן שימוש חיובי בכוחות מסוימים כדי לעשות את רצון הבורא. לעיתים מדובר בשימוש לא נכון, ואז הדבר חמור ומסוכן.

העולם הרוחני עומד מעל העולם שלנו, ולכן בכוחם של שמות קדושים וכדומה לפעול בו ולעשות כל מיני דברים ש'מעל לטבע'. דווקא משום כך ישנה הקפדה גדולה מצידו של הבורא, שכל שימוש בכוחות רוחניים אלו יהיה דווקא על ידי האנשים הראויים לכך, וגם הם מחויבים להשתמש בשמות הקודש רק ברצון ה' או לכבודו.

כפי שראינו לעיל, אימות התורה עומד מעל לזה. נתינת התורה לעם ישראל הייתה מכח הראייה של עם ישראל שראו בעיניהם שהקב"ה בוחר במשה עבדו להיות מוסר התורה, ושזו התורה שאותה הקב"ה נתן לעם ישראל. בדרך זו אין כל אפשרות של פקפוק באמתיותה, במחויבות אליה, בקשר שבין עם ישראל לתורה ובשייכותה אלינו.

הרחבות

• שימוש בשמות הקודש

פי השמות הם כפלי אמונתו של מקום, כי שם כפחם שיעשו בהם אותות ומופתים. הרמח"ל מסביר שהקב"ה משפיע שפע רב על העולם וכל שפע מכונה בשם אחר. ממילא, השימוש בשמות המתאימים יכול להשפיע שפע בעל אופי מסוים. וכך הוא כותב: "ואמנם כפי כל פרטי השפעותיו, רצה ונקרא בשמות שונים. והנה גזר וחקק שבהזכיר ברואיו את שמו, ימשך להם ממנו הארה והשפעה, וכענין שנאמר: "בכל המקום אשר אזכיר את שמי, אבא אליך וברכתיך" [שמות כ, כא]. ואולם כפי השם שזיכירוהו ויקראוהו בו, כך תהיה ההשפעה הנמשכת על ידי ההזכרה ההיא..." [דרך ה' ג, ה].

ממשיך הרמח"ל וכותב: "אכן הדבר ברור, שאינו ראוי והגון להדיוט שישתמש בשרביטו של מלך, ועל דבר זה אמרו ז"ל, "ודאשתמש בתגא - חלף" [אבות א, יג]. ואין היתר בדבר אלא לקדושים הקרובים לו יתברך ודבקים בו, שישתמשו בזה למה שיוולד ממנו קידוש שמו יתברך ועשית רצונו באיזה צד שיהיה. וזולת זה, אף על פי שלא תמנע הפעולה למשתמש, אם ישמור דרכי השימוש כראוי - ענוש יענש על זדונו. וכבר אמרתי, שעל כל פנים אין הדבר מוחלט, אלא מוגבל בגבולות מה שראתה החכמה העליונה היותו נאות". [סעף ז] לא לכל אדם ראוי להשתמש בשמות הקדושים, אלא רק לאדם קדוש שעושה זאת לשם שמים. כמו כן, לא תמיד השימוש בשמות יגרום לתוצאה, אלא רק אם הוא נעשה באופן שבו הקב"ה קבע.

לעילוי נשמת הרב יצחק מאיר בן הרב ישראל האיטן ז"ל

וזהו מה שכתב הרמב"ם ז"ל בספר המדע, בפרק שמיני מהלכות יסודי התורה [ה"א]: משה רבנו ע"ה, לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה - שהפאמינים על-פי האותות, יש בלבם דפי', שאפשר שיעשה האות בלהט וכשוף וכו'. ובמה האמינו בו? במעמד הר סיני, - שעיינו ראו ולא זר, ואיינו שמעו ולא אחר, האש והקולות והלפידים; ומשה נגש אל הערפל, והקול מדבר אליו ואנו שומעים: משה מושה, "לך אומר להם: שיבו לכם לאהליכם. ואתה פה עומד עמדי ואדברה אליך את כל-המצוה והחקים המושפטים אשר תלמדם" [דברים ה, כו-כז]. ומנין שמעמד הר-סיני לבדו היא הראיה לנבואתו שאין בה דפי? שנאמר: "הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם-בך יאמינו לעולם" [שמות יט, ט] - מכלל שקדם-זה לא האמינו נאמנות שהיא עומדת לעולם אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה. עד כאן לשונו.

וכונת דבריו: שהאותות שיעשו הנביאים - פמת שהחיה אלישע; וכרפואת צרעת נעמן; וכחנניה, מישאל ועזריה שלא נכוו בכבשן האש; ודניאל שנצל מן האריות; ויונה שנצל ממעי הדגה; וכן כל האותות שנעשו על-ידי כל נביא ונביא, או הגדת העתידות - אינן ראיות עצמיות לנבואה. פי כבר אפשר הגעת העתידות על-ידי הוברי השמים^ו או בעלת-אוב. וכן עשית האותות, כבר אפשר שיעשו קצתם לצדיקים או על-ידי חסידים, אף-על-פי שאינם נביאים, כרבי חנינא בן-דוסא ורבי פינחס בן-יאיר וחבריו, או על-ידי איזו-תחבולה טבעית, כמו שאמרו רז"ל על חזקיה מלך יהודה שהעבירו אהז אביו באש ונצל לפי שסכתו^ז אמו שמן סלמנדרא^ח [סנהדרין סג:]; או אפשר שיעשו בלהט או בכשוף כמו שהיו עושים חרטמי מצרים, או על-ידי שם משמות הקדש.

פי השמות הם כפלי אמונתו של מקום, כי שם בלחם שיעשו בהם אותות ומופתים^י. ומי שמשתמש בהם ברצונו של מקום, פנביאים, או לכבודו של מקום, פחסידים - הוא אהוב למעלה ונקמד למטה [קידושין עא:]; ואינו מת בחצי ימיו ואינו נופל ביד שונאים - אמר ה' לירמיהו ע"ה: "ונלחמו אליך ולא-יוכלו לך, כי-אתך אני נאם-וי' להצילך" [א, יט]. אבל מי שישתמש בהם מדעת עצמו ושללא לכבודו של מקום, הוא נכרת בחצי ימיו ונופל ביד שונאים וסוף שיחתם^{יא} ברע - אמרו רז"ל: ודישתמש בתגא חלף^{יב} [אבות, פ"א מ"ה]. והרי-זה כמי שגנב טבעתו או כליו או חותמו של מלך ומשתמש בהם, שהוא חייב מיתה. ואפלו ישעיהו, שהיה נביא אמת, לפי שהזכיר שם מן השמות להנאת עצמו - כמו שאמרו רז"ל במסכת יבמות: אמר שם ואבלע בארזא^{יג} - נענש ונפל ביד שונאים והרגוהו, כמו שנוזכר שם [מט:]. והבן זה מאד, פי בדבר הזה יבחן המשתמש בשמות שלא ברצונו של מקום: בשמימות מיתה משנה או יכרת בחצי ימיו. וזה-הדבר נבדו בו רבים ולא ידעו איך אפשר שישתמשו הפריצים בשמות ויגיע המעשה^{יד} על-ידיהם, אחר היות הנביאים משתמשים בהם, לפי מה שנומצא לקדמונים ונרמז בפסוק^{טו} "ויסע", "ויבא", "ויט" [שמות יד, יט-כא].

והקלל בזה: פי הפל הולך אחר החתום^{טז}. ובעבור-זה הוא מבאר שאין האות ראה אמתית על הנבואה, וכל-שפן - על שליחות השליח. ולזה^{טז} לא היו האותות שנעשו על-ידי משה קדם מתן-תורה אותות עצמיים לנבואה^{טז}, וכל-שפן - אל שתנתן תורה על-ידי, עד מעמד הר-סיני. וזהו מה שרצינו לבאר בזה-הפרק.

דפי - פקפוק, חסרון. הוברי השמים - חושים בכוכבים ודומיהם. שסכתו - משחה את בשרו. שמן סלמנדרא - המגן מפני האש. שיחתם - יסיים את חייו. ודישתמש בתגא חלף - המשתמש בכתרו של המלך עובר מן העולם. ואבלע בארזא - נבלע בעץ הארז כשברח ממנשה מלך יהודה. המעשה - המופת, הנס. ונרמז בפסוק - שמות קדושים נרמזו בפסוק זה. החתום - הסוף. ולזה - ולכן. לנבואה - עצם מציאות הנבואה בעולם.